ISBN 86-80055-61-1

OBRAZOVNI POTENCIJALI KAO FAKTOR RAZVOJA

Okrugli sto
Udruženja Fulbrajtovih stipendista Jugoslavije

Beograd
1994.

OBRAZOVNI POTENCIJALI KAO FAKTOR RAZVOJA

Okrugli sto
Udruženja Fulbrajtovih stipendista Jugoslavije

Beograd
1994.

OBRAZOVNI POTENCIJALI
KAO FAKTOR RAZVOJA

Okrugli sto
Udruženja Fulbrajtovih stipendista Jugoslavije

Izdavač

Institut za nuklearne nauke „Vinča"
11001 Beograd, p.p. 522 • Tel. (011) 43-89-06
za izdavača: Dr B. Đurić

ISBN 86–80055–61–1

Urednik

Bojan Drndić

Slog i prelom

DOSIJE

Štampa:

Štamparija Instituta za nuklearne nauke „Vinča"
11001 Beograd, p.p. 522 • Tel. (011) 45-82-22/500
Tiraž: 500 primeraka • štampa završena oktobra 1994.

Štampanje ove publikacije omogućili su:
Pravni fakultet, Beograd i
Institut za nuklearne nauke „Vinča", Beograd

OBRAZOVNI POTENCIJALI KAO FAKTOR RAZVOJA

12. maja 1994. godine od 9:00 - 13:00
i 15:00 - 18:00 časova
Sala za konferencije Pravnog fakulteta u Beogradu

PROGRAM

OTVARANJE : **akademik Vojin Šulović**
predsednik Udruženja Fulbrajtovih stipendista
akademik Miroslav Gašić
potpredsednik Udruženja Fulbrajtovih stipendista

MODERATORI : **Prof. dr Jagoš Purić** *(pre podne)*
dr Refik Šabanadžović *(posle podne)*

UVODNA IZLAGANJA

prof. dr Vojislav Božić :
Obrazovni potencijali kao bitan činilac društvenoekonomskog razvoja

prof. dr Ivan Ivić :
Šta bi u ovom trenutku trebalo menjati u našem obrazovnom sistemu

prof. dr Emilija Vukadin :
Neki problemi finansiranja obrazovanja

prof. dr Dušan Savićević :
Obrazovanje van formalnog školskog sistema

ORGANIZATOR SKUPA :
Udruženje Fulbrajtovih stipendista Jugoslavije
Palmotićeva 22/I, Beograd;
tel: 334-524; fax: 344-513

„Okrugli sto" otvorio je i prisutne pozdravio akademik Vojin Šulović.

Akademik Vojin Šulović,
predsednik Udruženja
Fulbrajtovih stipendista Jugoslavije.

Poštovane kolege i koleginice, uvaženi skupe, dozvolite da vas u ime Udruženja Fulbrajtovih stipendista Jugoslavije pozdravim i da vam se zahvalim što ste se odazvali pozivu.

Mi smo tu, da nastavimo na naučnom, umetničkom i kulturnom planu sa aktivnostima nekadašnje Komisije i da na taj način iskustva koja smo stekli kao Fulbrajtovi stipendisti primenimo u život u specijalnim okolnostima, u specijalnom vremenu i na specijalan način, jer smo nedržavna i nepolitička organizacija ljudi koji su mobilisani željom da primene ono što znaju, što su stekli u našim uslovima i u drugim zemljama.

Do sada smo kao organizacija Udruženja Fulbrajtovih stipendista Jugoslavije imali nekoliko manifestacija naučnih, umetničkih i kulturnih. I ovo je jedna od tih manifestacija, za godinu dana četvrta.

Želim da istaknem da današnji naš skup posvećen obrazovnom potencijalu kao faktoru razvoja, ima višestruki značaj: za sadašnjost, za plasiranje i pokazivanje smernica za razvoj visokog obrazovanja u budućnosti. Za sadašnjost u uslovima sada-šnjim, specifičnim, koji verovatno neće dugo vremena biti takvi kao što su sada, a za budućnost da bismo mogli da budemo u Evropi, gde nam je mesto, na način koji obeležava naša dostignuća, naših intelektualnih i umnih potencijala, našeg znanja.

Ovde vidim ljude, nastavnike, naučne radnike, stvaraoce. Mi kao nastavnici i kao naučni radnici i umetnici prevazišli smo stadijum reproduktivnih umetnika i slobodno možemo reći da smo stvaraoci na osnovu svega onoga što smo do sada dali na polju naših raznovrsnih delatnosti.

Danas ćemo razgovarati o ovim značajnim i esencijalnim pitanjima, bitnim ne samo za sadašnji život, već za opstanak jednog naroda, jer, kao što vidite iz teza koje su date, zadiremo u mnoga pitanja od kojih su neka od svestranog značaja i svestrano ih treba posmatrati. Znam da ne možemo dati odgovore na sve ono što bi trebalo da bude tema naših razmišljanja, ali naša dobra volja i naše mogućnosti biće jedan koristan doprinos.

Dozvolite da se zahvalim našem kolegi, dekanu Pravnog fakulteta Miroslavu Petroviću i Pravnom fakultetu što su nam pružili gostoprimstvo i da se zahvalim jednovremeno Fakultetu za menadžment Braća Karić i prodekanu tog fakulteta, koleginici Gordani Ajduković, koji su omo-gućili da se ovaj naš skup održi.

Prof. Miroslav Gašić,
PMF, potpredsednik Udruženja
Fulbrajtovih stipendista Jugoslavije

Poštovane kolege, dragi članovi Udruženja Fulbrajtovih stipendista,

Današnji skup je jedan u nizu poduhvata Udruženja Fulbrajtovih stipendista i već treći okrugli sto o pitanjima koja privlače opštu pažnju. Tema o kojoj ćemo danas raspravljati spada u red onih koje su u središtu Fulbrajtovog programa i obuhvata uvek aktuelni problem usklađivanja obrazovanja sa promenama koje nameću ekonomski, tehnološki i kulturni razvoj, sa promenama koje nameće život.

U metodološkom smislu, Fulbrajtov program je usmeren na obogaćenje sopstvenog znanja i iskustva neposrednim upoznavanjem sa iskustvima drugih, u svim sferama intelektualnih delatnosti. Nažalost, naš današnji skup nije mogao da ima onu širinu koju bi trebalo da ima i koja bi ga svakako učinila plodotvornijim, jer i pored najbolje volje, ovog puta nije bilo moguće obezbediti učešće naših kolega i prijatelja sa one strane okeana sa kojima su mnogi imali zadovoljstvo da sarađuju u okviru Fulbrajtovog programa.

Razlozi za ograničenost ovog skupa u pogledu sastava su poznati. Sklon sam da verujem da ima naših kolega koji se stoga pitaju zašto se ovaj skup održava u organizaciji našeg Udruženja i ima li delovanje našeg Udruženja, u postojećim uslovima, uopšte smisla? Moje lično mišljenje je da ima i to iz više razloga.

Prvi, u izvesnom smislu normalni razlog, je svakako taj što se niko od nas ne oseća neposredno odgovornim, a još manje krivim, što je došlo do tako naglog, potpunog, a objektivno besmislenog prekida saradnje u intelektualnoj sferi. Održavanje kontakata na ranijem nivou samo je moglo da pomogne boljem razumevanju onoga što se kod nas dešava a isto tako i razumevanju reakcija i u svetu i kod nas koje su ta dešavanja izazvala. Jer, u jeziku kojim se komunicira u obrazovanju, nauci i kulturi, reči razum i tolerancija su zapisane zlatnim slovima. Zbog toga mislim da je naše angažovanje na rešavanju problema od opšteg interesa neophodno i da je to najbolji put, makar i neformalnom, oživljavanju kontakata a time i pripremi povoljnije atmosfere. Naša pasivnost i prihvatanje statusa odbačenih danas mogla bi presudno da utiče na dinamiku ponovnog uspostavljanja odnosa i na njihov kvalitet onda kada se za to budu stekli uslovi. I tada, kada se budu stekli uslovi, tada bi se osećali

krivim zbog zapostavljanja osnovnih razloga koji su nas podstakli da se bavimo onim čime se bavimo i na način na koji se bavimo.

Na osnovu ličnog iskustva znam da mnoge naše američke kolege, naročito one koje su boravile kod nas, o svemu slično misle i da naše delovanje može da pomogne da naš položaj i raspoloženje shvate i oni koji tako ne misle. Jer, na kraju krajeva, mi, ljudi u obrazovanju, nauci i kulturi, "Gens una sumus".

Drugi, ne manje važan razlog našeg delovanja je to što naše Udruženje okuplja značajan broj vrsnih stručnjaka u sferi obrazovanja i nauke koji će, uz pomoć kolega koje nisu imale to zadovoljstvo da budu Fulbrajtovi školarci, uspeti da daju odgovor na neka aktuelna pitanja koja se postavljaju u sferi obrazovanja.

Ta pitanja su brojna. Od principijelnog, koje se u uprošćenoj verziji svodi na dva suprotstavljena koncepta: prvi, koji odbacuje mediokretizaciju na svim nivoima obrazovanja i zahteva uvođenje najviših svetskih standarda, i onog suprotstavljenog, koji poruku "zidajte škole, deca vas mole", primenjuje neracionalno i nekritički.

Na ova pitanja, direktno se nadovezuju i način i uslovi za uvođenje privatnih škola u naš obrazovni sistem.

Zatim, sledeće pitanje koje se postavlja je kako u sadržini obrazovanja, ublažiti negativne posledice naglog i zbog toga nepotpuno shvaćenog tehnološkog razvoja, kako omekšati antropocentrizam jačanjem svesti o biosu, o neraskidivoj vezi svega što živi. Kako i koliko jačati svest o obavezama prema onome što je nekada stvarano i dovesti je u sklad sa onim što se danas stvara i što tek treba da se stvori?

Ovaj skup nema pretenzije da odgovori na sva pitanja koja se postavljaju. Naprotiv, bili bismo vrlo zadovoljni ako uspemo da formulišemo prava pitanja, da ih grupišemo i da predložimo mehanizam kojim bi se prišlo iznalaženju zadovoljavajućih odgovora. Taj mehanizam bi bezuslovno morao da uključi i one na koje se problemi odnose, dakle mlade. Koliko god da to zvučalo demagoški i potrošeno, ipak se mora konstatovati da stariji mogu i moraju da savetuju mlade ali da konačni izbor ipak pripada generacijama koje dolaze.

Poštovane kolege i prijatelji još jednom: posao je veliki, u mnogo čemu sudbonosan. Ali nema razloga da posustanemo. Time jedino, svako od nas može da za ono što je naučio uzvrati, zahvali onome od koga je naučio i da pomogne onima za koje je učio.

Prof. Vojislav Božić,
Fakultet političkih nauka

OBRAZOVNI POTENCIJALI KAO BITAN ČINILAC DRUŠTVENO-EKONOMSKOG RAZVOJA

Obrazovni potencijali kao činioci društveno-ekonomskog razvoja su dosta složen kompleks i to iz tri razloga:

prvo, obrazovni potencijali se ne posmatraju izolovano, nego u funkciji društveno-ekonomskog razvoja;

drugo, društveno-ekonomski razvoj determinisan je obimom i efikasnošću korišćenja sveukupnih društvenih potencijala, a ne samo obrazovnih;

treće, obrazovni potencijali su samo deo sveukupnih društvenih potencijala.

Zbog toga se, u ovom kontekstu, obrazovni potencijali ne mogu posmatrati izolovano izvan celovitog organizacionog sistema društva. Njihov uticaj na društveno-ekonomski razvoj moguće je najkonciznije sagledavati ako se država, odnosno određena regionalna zajednica posmatra kao određeni organizacioni sistem. To se može ilustrovati shemom 1.

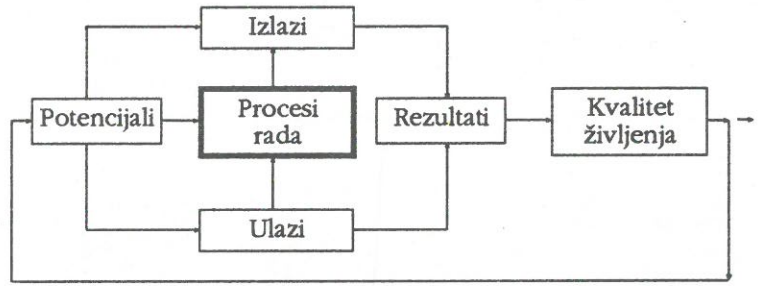

Država kao veoma složeni organizacioni sistem komponovana je od brojnih delova i podsistema. Međutim, svi oni mogu se svrstati u pet osnovnih elemenata. To su: (1) radni procesi, (2) potencijali društva, (3) ulazni i (4) izlazni elementi radnih procesa, i (5) rezultati društva, odnosno kvalitet življenja građana.

Kompozicija ovih pet osnovnih elemenata, njihova struktura i dinamika formiraju se u skladu sa određenim prirodnim zakonito-

Prof. Jagoš Purić,
PMF

Pokušao bih da kažem nekoliko reči prosto kao komentar na ono što sam imao sreću da danas čujem.

Čini mi se da je jasno da smo videli da bi država, najkraće rečeno, jednom odlukom o stavljanju obrazovanja na mesto koje ono zaslužuje, od predškolskog do univerzitetskog, rešila mnoge probleme, koje su učesnici u ovoj raspravi pominjali. Drugim rečima, ako bi odlučila da izdvaja adekvatno iz nacionalnog dohotka, bez obzira što on trenutno nije jak, ubeđen sam da bi se time stvorio osnovni preduslov koji je ovde u diskusiji bio lepo istaknut, da ljudi iz ove oblasti, koji su uz sve nedostatke našeg sistema ipak naučeni da to lepo rade i dobro rade, taj posao obave sa zadovoljstvom. Drugim rečima, njihova materijalna egzistencija bi bila takva da ove poslove sa zadovoljstvom rade.

Slično je i u nauci. Pošto ja dolazim sa Univerziteta, prihvatam sve kritike koje su upućene. Nemam nikakvu zvaničnu funkciju, a sa Univerziteta nemamo zvaničnog predstavnika. Mislim da to nije propust ovog skupa niti organizatora, nego možda baš karakteristika koja je svojstvena tako glomaznom i inertnom sistemu, koji je, kako kaže profesor Savićević, u pogledu organizacije, još uvek primeren zahtevima XIX veka. Ova država, Republika Srbija, tada kraljevina, u to vreme je imala razvijen sistem adekvatan onom vremenu i u početku XX veka je išla brzim koracima. 1905. i 1906. godina je značajna po tome što škola prerasta u univerzitet.

Dalje značajne momente koje smo čuli, od neophodne pedagoške predspreme za nastavnički poziv, ja kao fizičar mogu da uvažim ili ne uvažim.

Očigledno je da se tu mora naći mera. Mislim da smo u jednom periodu volontarizma zanemarili to što se u drugim državama sveta zove spremanje za polaganje državnog ispita. Uče se ljudi kako da predaju. Oni se uče tek kad su stekli znanja odgovarajuća koja im diploma nosi. Svaki predmet ima svoju metodiku, svaki nastavnički poziv podrazumeva dobrog čoveka, spremnog da deo sebe i svoga znanja prenese na mlađu generaciju, a time, znači, on radi za državu.

Prof. Stevan Lilić,
Pravni fakultet

Zbog nekih obaveza, nisam bio u mogućnosti da skupu prisustvujem od samog početka. Izvinjavam se učesnicima čija izlaganja nisam slušao.

Obrazovanje kao faktor društvenog razvoja je veoma kompleksna materija, kojoj je moguće pristupiti sa različitih aspekata, kao što su, recimo, makro i mikro aspekt, kako bi to rekli ekonomisti, ili, metodološki posmatrano – "inter" i "trans" disciplinarno. Iako sam u više navrata i ranije učestvovao na skupovima koji su se bavili sličnom problematikom, ovom prilikom, od ponuđenih tema za raspravu, osvrnuo bih se posebno na dve: "strategija razvoja obrazovanja u Srbiji" i "dileme univerzitetskog obrazovanja".

U odnosu na strategiju obrazovanog razvoja očigledno je da ima veoma mnogo krupnih i nerešenih pitanja. Međutim, jedno se pitanje ipak javlja kao prethodno: "da li uopšte postoji strategija razvoja obrazovanja u Srbiji". Zbog toga je neophodno dijagnostički utvrditi tzv. nultu tačku, tj. tačku odakle se polazi i pravac u kojem će se ići. U izvesnom smislum obrazovanje u Srbiji se već nalazi na nultoj poziciji, jer obrazovne institucije – od srednjoškolske nastave do univerzitetskih programa – u velikoj meri nisu u stanju da ispune svoje osnovne socijalne funkcije, kao što su, recimo, povećanje znanja i osposobljavanje za društvenu komunikaciju.

Sa druge strane, spontano dolazi do opstanka društvenih institucija tako što ih drže oni koji su lično angažovani u njihovom održavanju (kao što su, recimo, pojedini profesori ili pojedina udruženja ili organizacije).[1]

Obrazovni potencijal kao faktor razvoja, posmatran u kontekstu strategije obrazovnog razvoja traži i određeno preciziranje. U tom kontekstu, znanje treba posmatrati kao "proizvodnu snagu", kao što su to nekada izražavale floskule poput "lokomotiva razvoja". Kao proizvodni resurs, znanje je danas ne samo najmoćniji, već i najskuplji resurs. Sa stanovišta strategije društvenog razvoja, samo ono

---

□ Kada je već situacija takva kakva je, možda se može iskoristiti prilika i pružiti podrška ovim procescima kako bi se postigla koordinacija na nivou golobalnog društva (jer su državne institucije, na primer ministarstvo prosvete, potpuno zakazale).

znanje kojim raspolažu društveno i realno verifikovani eksperti je od relevantnosti. U ovom kontekstu posmatrano, obrazovni potencijal i obrazovni resurs su, zapravo, faktori koji proizvode znanje, a znanje je onaj faktor koji generiše razvoj.[2]

Uključivanje obrazovanja u strategiju razvoja podrazumeva ne samo utvrđivanja polazne ("nulte") tačke, već i utvrđivanje referentnih punktova u vremenu na osnovu kojih se može verifikovati postignuti efekat, odnosno konstatovati stepen i uzrok odstupanja od njega. Kako stvari sada stoje, čini se da bi rezultati snimanja sadašnjeg stanja bili veoma zanimljivi, a možda i poražavajući.[3]

Metodološki postavljeno, obrazovanje kao faktor razvoja može dati efekte, i to veoma dobre, samo ukoliko su ispunjene sledeće tri pretpostavke:

Prvo – kao prethodno pitanje mora se utvrditi da je opšta strategija društvenog razvoja, upravo "društveni razvoj";

Drugo – utvrđena strategija razvoja mora počivati na znanju kao osnovnom faktoru razvoja, i

Treće – obrazovanje se kao generator i kreator znanja mora aktivirati kao faktor razvoja.

Dakle, imajući u vidu što sam rekao, moja je sugestija da se kao pitanje za raspravu na nekom narednom skupu ove vrste, postavi pitanje "strategije razvoja". Ne bi bilo loše da se ova pitanja postave i nadležnim ministarstvima i drugim državnim i para-državnim institucijama (npr. akademiji nauka).

Druga tema o kojoj sam želeo nešto ovom prilikom da kažem odnosi se na univerzitetsko obrazovanje. Imao sam prilike da nešto o ovoj temi čujem u nekim uvodnim izlaganjima i u okviru diskusije. Na izvestan način, situacija je i ovde slična kao i u vezi sa strategijom

---

□ Kada smo kod razvoja, usput napominjem, da nisam siguran da je kategorija "razvoj" u našem vrednosnom političkom sistemu određena na adekvatan način. Pogotovo se obrazovanje ne posmatra sa stanovišta razvoja i u jednom dinamičkom kontekstu. Ovim stavom se može objasniti navodni paradoks da se sadašnja vlast verbalno zalaže za razvoj obrazovanja, dok je istovremeno potpuno irelevantno šta se u ovoj oblasti zaista događa u svetu i Evropi.

□ Jedan kolega iz moje matične kuće – Pravnog fakulteta – ciničnо tvrdi da najmanje 30% profesora ovog Fakulteta ne bi položilo ispit iz sopstvenog predmeta. Što se mene lično tiče ja sam u svako doba spreman da polažem ispit iz svog predmeta, kao i da ga nanovo polažem svake dve-tri godine.

razvoja. Naime, postavlja se jedno prethodno pitanje koje glasi "šta je svrha univerzitetskog obrazovanja kod nas danas". Moj je utisak da smo još uvek "robovi starih navika" i da univerzitet posmatramo kao tzv. hram nauke, umesto da ga posmatramo kao "preduzeće za proizvodnju intelektualnih proizvoda". Posmatrati univerzitete kao hramove je ideološka predrasuda koju treba što pre raskrinkati, da upotrebim jedan grubiji izraz.

U tom kontekstu, želim samo da spomenem nešto što nam mami uzdahe i aktivira maštu, a čemu je u određenoj meri doprineo Fulbrajtov program. To je tzv. težnja ka izvrsnosti (Quest for Excellence), koja je veoma prisutna na univerzitetima u razvijenim zemljama, posebno SAD. Moje je duboko ubeđenje da i mi raspolažemo odgovarajućim ljudskim i institucionalnim resursima da postignemo izvrsnost makar u nekom organičenom obimu i u našim uslovima. Naravno, za to su potrebni i dobra volja i organizaciono restrukturiranje. Mislim da ovo nisu samo puke želje, jer ukoliko uzmemo istoriju kao svoju učiteljicu, videćemo da je doba prosvetiteljstva u Srbiji došlo za vreme najveće turske represije. Ko zna možda će i doba izvrsnosti u Srbiji doći u vreme kada se najmanje u to nadamo.

Imajući ovo u vidu, sklon sam ideji da treba napraviti neku vrstu "fact-finding" komisije, tj. odbora koji bi utvrdio pravo stanje stvari u oblasti obrazovanja u Srbiji, i to ne samo na osnovu statističkih izveštaja, već i na osnovnu neospornog uvida i analiza. Rezultati rada ovog tela bili bi osnova za srednjoročni projekt koji bi imao najmanje dve faze:

a) Tranzitorij, tj. period prevođenja sadašnjeg stanja u "nultu poziciju razvoja" (npr. kako efikasno zaustaviti "odliv mozgova"), i

b) Selekcije optimalnog razvojnog modela na osnovu analitičke projekcije i uporednog istraživanja obrazovnih sistema pojedinih zemalja (npr. Japan, Francuska, Turska, Mađarska, Poljska, SAD i sl.).

Konačno, rezultati projekta poslužili bi da kao osnova za zakonodavstvo i obrazovnu politiku o kojoj bi se prethodno postigao politički sporazum svih parlamentarnih stranaka i drugih relevantnih socijalnih institutcija (udruženja pedagoga i profesora, organizacije studenata, sindikata prosvetnih radnika i dr.). Donošenje novog zakonodavstva u oblasti obrazovanja bila bi prilika da se i kod nas uvede jedan "nov" sistem važenja zakona po principu "zalazećeg sunca" (sunset laws), tj. zakoni se donose sa tačno određenim rokom trajanja, i nakon isteka tog roka automatski prestaju da važe. Međutim, ukoliko se pokažu kao dobri, oni se mogu ponovo osnažiti.

Mi ovde treba da razmišljamo o tome da li menjati, u kom pravcu menjati i kako menjati obrazovanje. Prvi problem je kolega Lilić postavio – ciljeve strategije razvoja obrazovanja. Naravno, to mora da bude usklađeno sa nekim ciljevima opšteg razvoja, privrednog razvoja, kulturnog razvoja itd. Tu je nepremostiv problem u ozbiljnom definisanju. Na primer: tranzicija, ne zna se tačno smisao tog procesa i jako je teško tako definisati.

Vi možete u takvoj situaciji ići na neke, na prvi pogled, vrlo privlačne ciljeve, da stvaramo stvaralačke ličnosti i ono što je ministar rekao.

Ja se pitam, kao što sam se pitao 1985. god. kada smo pravili program za obdarene u našem obrazovanju, ili ovo što kolega Lilić kaže, izvrsnost, da li je to nešto što je stvarno primereno ovom stanju? Ako mi stvarno stvaramo stvaralački te izvrsne, posledice će biti ili šizofreničari, jer će biti u raskoraku sa realnošću, ili će emigrirati, jer ova sredina nije u stanju da to apsorbuje. Oko tih ciljeva ogromnih problema ima.

U našem obrazovanju, zbog njegovog lošeg stanja, ima apsolutno nespornih ciljeva, koje smo dizali na minimalno pristojan nivo, kao što je Ustavom zagarantovano osnovno obrazovanje. Ja sam naveo da jedna trećina populacije posle pola veka nema osnovno obrazovanje. Prema tome, ima tih ostvarivih i nespornih minimalnih ciljeva. Ovde je osnovno pitanje kako njih ostvariti?

Tu hoću malo sa koleginicama Ajduković i Vukadin da diskutujem.

Da li uvođenje privatnog školstva može biti nekakva poluga menjanja toga? Odgovor može biti: sada je to modni krik zagovarati privatizaciju u svakoj oblasti, isto kao što je bio modni krik društveno vlasništvo.

Mene interesuje i u privredi i ovde, šta privatni sektor može da doprinese? Koje probleme ćemo otkloniti i rešiti?

U tom smislu, koleginice Ajduković, imam pitanje.

Koja je svrha uvođenja privatnog školstva, ne samo vašeg fakulteta? Govori se o tome i na nivou srednje škole. Da li je razlog da se poveća obim finansijskih sredstava za obrazovanje; pored javnih, da se uvedu i privatne škole?

Moram da kažem da analiza obrazovanja u drugim zemljama, koje imaju taj privatni sektor, u tom pogledu ne daje mnogo nade. Vrlo su skromna ta sredstva, negde oko 1%, oko 3,5% iz javnih sredstava i 1% privatnih.

Ono što se naziva privatnim školstvom, uključiv Japan i Ameriku, koje je vrlo razvijeno, vrlo često koristi javne fondove. Zadovoljava neke javne funkcije. Prema tome, finansira se iz javnih fondova. Vrlo su ograničena sredstva koja potiču od studenata ili neke privatne privrede. Da li je to bila svrha? Ili je cilj diversifikacije obrazovne ponude. Tu bi moglo da se pojavi privatno obrazovanje kao obrazovanje koje nudi nešto drugo. Međutim, vi ste sami rekli da postoje zakonske stege oko toga. Još veće su na nivou srednje škole, gde se kaže: može privatna škola, ali po istim programima po kojima radi javna škola. Koja je onda logika postojanja privatne škole? Ko je lud da plaća privatnu školu, koja radi po istom programu, na isti način kao i javna škola, koja je besplatna. Opet jedna nelogičnost. Ili, da li je razlog uvođenja tih škola konkurencija? Tu slutim da bi mogao biti jedan razlog, da za ovo inertno školstvo privatno školstvo iskoristimo kao jednu polugu koja će nešto drugo i bolje da nudi. Nisam siguran da ono što sada postoji kao poluga da je konkurentno javnom sektoru.

Gospođa Vukadin je rekla, oni se razvijaju u sektorima koji su zapostavljeni, koji ne postoje. Znači, popunjavanje praznina.

Na kraju, stvarno se pitam, koja je moguća uloga u dinamiziranju obrazovanja, u izbacivanju iz ove inercije i rešavanju stvarnih problema koje naše obrazovanje ima?

To isto pitanje je i za sistem finansiranja. Finansiranje je uvek jedna poluga za neku promenu, za veći iznos sredstava. Mi smo tu uvek na poslednjem mestu po procentu izdvajanja, ne u apsolutnom iznosu. To je katastrofalno. Ne vidim zašto bi mi manje izdvajali nego Portugal ili neki drugi. Očigledno su neki društveni prioriteti takvi, ide na vojsku i ne znam gde još, na policiju.

Značajnija stvar je upotreba finansijskih sredstava kao poluge da favorizuje ono što hoćemo u obrazovanju, tj. da bude javna podrška jednoj obrazovnoj politici. Da li je to naglasak na osnovno, srednje, visoko, posle-diplomsko obrazovanje u smislu alokacije tih sredstava? To mi se čini značajnim problemom. Vi ste taj problem malo pokrenuli.